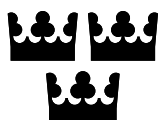


Svensk ekonomi



BILAGA 2

Svensk ekonomi

Innehållsförteckning

	Förord	7
1	Inledning	7
	1.1 Den svenska ekonomin 1996 och 1997	7
	1.2 Den svenska ekonomins utveckling t.o.m. år 2000	10
2	Internationell utveckling	15
	2.1 Utveckling i OECD-länderna	15
	2.2 Länderna utanför OECD	18
	2.3 Risker kring prognosen	18
	2.4 Medelfristig kalkyl	18
3	Kapitalmarknaderna	19
4	Utrikeshandeln	20
5	Näringslivets produktion	23
	5.1 Industrin	23
	5.2 Byggnadsverksamheten	25
6	Arbetsmarknad	25
7	Löner	27
8	Inflation	28
9	Hushållens ekonomi	30
10	Bruttoinvesteringar	33
	10.1 Näringslivets investeringar	34
	10.2 Bostadsinvesteringar	34
	10.3 Lager	35
11	Den offentliga sektorn	35
	11.1 Den konsoliderade offentliga sektorn	36
	11.2 Den statliga sektorn	39
	11.3 Allmänna pensionsfonden	40
	11.4 Den kommunala sektorn	40

Tabellförteckning

1.1	Prognosförutsättningar	8
1.2	Försörjningsbalans, 1994-1997	9
1.3	Nyckeltal	10
1.4	Finansiellt sparande	10
1.5	Förutsättningar 1996-2000	11
1.6	Försörjningsbalans 1996-2000	11
1.7	Nyckeltal 1996-2000	12
1.8	Arbetsmarknad	12
1.9	Högtillväxtalternativet, försörjningsbalans och nyckeltal, 1996-2000	13
2.1	EU:s försörjningsbalans	16
2.2	BNP-tillväxt, KPI och arbetslöshet	17
2.3	BNP-tillväxt per region samt andel av svensk export per region	18
4.1	Export och import av varor	22
4.2	Bytesbalansen	22
5.1	Näringslivets produktion	23
5.2	Nyckeltal för industrin	24
5.3	Byggnadsverksamhet	25
6.1	Sysselsättning i olika branscher	26
6.2	Arbetsmarknad	27
7.1	Timplöner	28
8.1	Konsumentpriser	29
9.1	Hushållens disponibla inkomster, konsumtion och sparande	31
10.1	Bruttoinvesteringar efter näringsgren	33
10.2	Lagerförändringar och lagerbidrag	35
11.1	Den offentliga sektorns finanser	36
11.2	Den offentliga sektorns skatter och avgifter	37
11.3	Den offentliga sektorns utgifter	38
11.4	Kommunsektorns finanser 1995-2000	41

Diagramförteckning

1.1	BNP-förlopp 1984-1997	8
1.2	Bidrag till BNP-tillväxten	8
1.3	Bidrag till tillväxten 1998-2000	11
	Diagrambilaga till kapitel 1	14
D.1	BNP-utveckling enligt bas- respektive högtillväxtalternativet	14
D.2	Arbetslöshet enligt bas- respektive högtillväxtalternativet	14
D.3	Sysselsättning och arbetskraft enligt bas- respektive högtillväxtalternativet	14
D.4	Basalternativet, befolkningen i ålder 16-64 år uppdelade på sysselsatta, personer i åtgärder i arbetskraften, öppet arbetslösa och personer i åtgärder utanför arbetskraften	14
2.1	Långa och korta räntor samt nominell växelkurs för EU som helhet gentemot dollarn	15
3.1	Ränteutvecklingen för 10-åriga statsobligationer i några länder	19
3.2	Ränteutvecklingen i Sverige, 1992-1996	19
3.3	Kronans kurs, TCW-index, 1995-1996	20
4.1	Export, marknadstillväxt och marknadsandelar för bearbetade varor, 1987-1997	21
4.2	Bytesbalansen som andel av BNP i Sverige och OECD-Europa, 1980-1997	22
5.1	Industins arbetskostnad per producerad enhet i Sverige relativt 14 OECD-länder 1980-1997	24
5.2	Industrins bruttoöverskottsandel, 1980-1997	24
6.1	Antal sysselsatta, öppet arbetslösa och personer i arbetskraften	26
7.1	Timplöneutveckling i industrin	28
8.1	Producentprisutvecklingen 1991-1996	29
8.2	Konsumentprisutvecklingen 1985-1997	30
9.1	Real timplön före skatt 1975-1997	31
9.2	Hushållens framtidsförväntningar, 1977-augusti 1996	32
9.3	Privat konsumtion, 1980-1997	32
9.4	Disponibel inkomst och privat konsumtion, 1970-2000	33
10.1	Investeringskvoter inklusive och exklusive bostäder	34

Diagramförteckning, forts

10.2	Antal outhyrda lägenheter respektive antal påbörjade lägenheter	34
11.1	Den offentliga sektorns finansiella sparande, 1970-2000	35
11.2	Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld och nettoskuld, 1980-2000	37
11.3	Den offentliga sektorns inkomster och utgifter, 1970-2000	38
11.4	Statsskulden, 1980-2000	39
11.5	Den kommunala sektorns finansiella sparande, 1980-2000	40

Svensk ekonomi

Förord

Föreliggande bilaga till 1997 års budgetproposition beskriver den internationella och den svenska ekonomins utveckling t.o.m. 1997.

Bedömningen av den internationella utvecklingen grundar sig på material från bl.a. OECD. Beskrivningen av den svenska ekonomin baseras främst på underlag från Statistiska centralbyrån och på den prognos som Konjunkturinstitutet publicerade den 14 augusti 1996. Ansvaret för de redovisade bedömningarna åvilar dock helt Finansdepartementets ekonomiska avdelning.

Bilagan innehåller dessutom kalkyler över ekonomins utveckling i ett något längre perspektiv. Den traditionella prognosen för 1996 och 1997 kompletteras med ett basscenario och ett alternativt högtillväxtscenario över utvecklingen på medellång sikt. Dessa beräkningar är gjorda med stöd av Konjunkturinstitutets modeller KOSMOS och FIMO. Ansvarig för bilagan är departementsrådet Anders Palmér. Kalkylerna baseras på information t.o.m. den 5 september 1996.

1 Inledning

1.1 Den svenska ekonomin 1996 och 1997

Under hösten 1995 inträffade en avmattning i den europeiska konjunkturen, vilken också satt sin prägel på den svenska ekonomin. Via exporten spred sig de negativa effekterna till den redan tidigare svaga inhemska ekonomin. Nedgången av arbetslösheten bröts. Hushållens framtidsförväntningar dämpades. Allt fler prognosmakare reviderade ned sina bedömningar. Samtidigt förväntades - bl.a. i den ekonomiska vårpropositionen - att en återhämtning i Europa skulle inledas under senare delen av 1996 och att detta skulle påverka den svenska ekonomin positivt. Några påtagliga tecken på en sådan uppgång fanns dock knappast under våren och osäkerheten i prognoserna var ovanligt stor.

I vissa avseenden har bilden klarnat under de senas-

te månaderna. Allt fler tecken, exempelvis BNP-tillväxten under andra kvartalet, industrins orderingång och näringslivets framtidsförväntningar, tyder på att den tyska ekonomin passerat bottenläget och att en uppgång är på väg med positiva effekter på Europa i övrigt som följd. Samtidigt fortsätter tillväxten i Förenta staterna att ligga på en hög nivå utan att inflationen pressas uppåt. Den svenska exporten har hävdat sig överraskande bra under första halvåret, trots att det relativa kostnadsläget försämrats kraftigt. Den privata konsumtionen har hållits uppe, även om delar av detaljhandeln fått vidkännas betydande volymnedgångar. Räntorna har fallit och de alltför stora lagren håller på att avvecklas. Mot denna bakgrund är det rimligt att räkna med att den svenska ekonomin befinner sig i en uppgångsfas, även om återhämtningen blir förhållandevis långsam.

Tillväxten väntas under 1996 till största delen drivas av utrikeshandeln. Exporten får draghjälp av en successivt stigande efterfrågan i utlandet. Expansions-takten kommer dock sannolikt att dämpas i takt med att relativprishöjningarna slår igenom på marknadsandelarna. Importen begränsas av lageravvecklingen och en i övrigt återhållen inhemsk efterfrågan. Vidare kommer investeringarna att vara en motor i tillväxtprocessen, enligt de enkäter som föreligger. Ett markant omslag är på väg för bostadsinvesteringarna, dock från en låg nivå. Den privata konsumtionen kan förväntas fortsätta att växa i en årstakt av ca 1 procent, vilket innebär att sparkvoten i så fall stiger något. Däremot ser den offentliga konsumtionen ut att falla. Sammantaget leder detta till en BNP-tillväxt på 1,6 procent, vilket är något starkare än vad som antogs i vårpropositionen. Arbetslösheten verkar dock bli något högre, beroende på att såväl produktivitet och medelarbetstid växer i en snabbare takt än vad som tidigare prognosticerades. Trots att löneökningarna är snabbare i Sverige än i omvärlden ser inflationstakten ut att hamna på endast ca 1 procent under loppet av året.

Tillväxttakten beräknas stiga något 1997, till 2,3 procent, samtidigt som drivkraften i processen ändras. Utrikeshandeln väntas ge ett mindre bidrag då kronans appreciering mer tydligt slår igenom på marknadsandelarna samtidigt som importen utvecklas i linje med

efterfrågan. Även investeringarna beräknas komma in i en lugnare expansionsfas efter den snabba kapacitetsutbyggnaden i år. Däremot kommer sannolikt den privata konsumtionen att stärkas i takt med att hushållens situation och framtidsförväntningar förbättras. Den för svenska förhållanden höga sparkvoten kan då komma att sjunka något. Lageravvecklingen väntas upphöra, vilket ger ett kraftigt positivt bidrag till BNP. En viss nedgång av den öppna arbetslösheten är sannolik, bl.a. som en följd av stigande efterfrågan på arbetskraft. Trots att en del tillfälliga inflationsdämpande faktorer försvinner kommer ändå prisstegringarna att ligga väl i linje med 2-procentsmålet.

Även om konjunkturbilden nu är klarare än i våras finns fortfarande betydande osäkerhet i prognosen. Återhämtningen i Europa i allmänhet och Tyskland i synnerhet är ännu inte säkerställd, utan bedömningen bygger på enstaka indikationer. För att den svenska tillväxten ska stärkas behöver dessutom hushållens förtroende för den inhemska ekonomiska utvecklingen öka. I detta sammanhang är utvecklingen av sysselsättningen, av räntorna och av de offentliga finanserna nyckelfaktorer. En speciell osäkerhetsfaktor är den statliga konsumtionen, vilken historiskt visat sig vara svår att förutse.

Till grund för prognosen ligger antagandet att *de korta svenska marknadsräntorna* planar ut på nivån 5 procent i slutet av 1996 - vilket innebär en markant lägre nivå än vad som angavs i vårpropositionen - för att stiga något under loppet av 1997 i takt med att den väntade konjunkturuppgången i Europa driver upp de tyska korträntorna. *Den femåriga statsobligationsräntan* antas stabiliseras på ca 7 procent kring årsskiftet för att sedan ligga kvar på denna nivå. Visserligen bedöms de amerikanska långa räntorna börja stiga något, vilket ger återverkningar för Europa, men samtidigt bör den svenska räntemarginalen gentemot utlandet kunna krympa p.g.a. de förbättrade offentliga finanserna, det växande överskottet i bytesbalansen och den bestående låga inflationstakten. Den svenska kronan antas vara stabil och TCW-index ligga runt 115.

DIAGRAM 1.1
BNP-förlopp 1984-97.



Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

TABELL 1.1 PROGNOSEFÖRUTSÄTTNINGAR

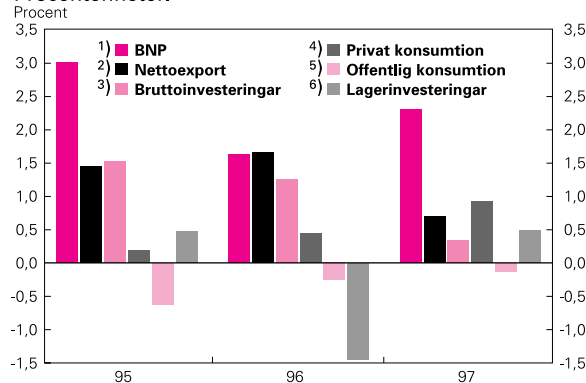
	1994	1995	1996	1997
BNP-tillväxt i OECD	2,8	2,0	2,0	2,4
Konsumentprisökning i OECD	2,3	2,4	2,3	2,3
Dollarkurs (SEK)	7,7	7,1	6,7	6,7
TCW-index ¹	126,1	127,3	116,0	115,0
Tysk ränta 5 års statsobligation	6,2	6,0	5,1	5,4
Svensk ränta 5 års statsobligation	9,1	9,9	7,5	7,0
Svensk ränta 6 månaders ssvx	7,7	8,9	6,0	5,4

¹ TCW-index på 115 motsvarar i dagsläget ett ECU-index på ca 114.
Källa: Finansdepartementet.

Aktuell statistik tyder på att *lönerna* inom industrin ökar något snabbare än vad som antogs i våras, medan övriga löner snarast stiger långsammare. Sammantaget väntas lönerna stiga med drygt 5,5 procent i år och med ca 4,5 procent nästa år. Detta kan jämföras med utvecklingstakten i Europa som ligger på ca 3,5 procent. Den relativt snabba löneökningen tenderar hålla uppe de korta räntorna och att pressa fram rationaliseringar, vilket mildrar genomslaget på priserna men håller arbetslösheten på en hög nivå.

Inflationen i Sverige har hittills i år varit betydligt lägre än vad som förväntades i våras. Till och med augusti har priserna fallit med 0,3 procent. Den låga takten förklaras bl.a. av sänkta importpriser, fallande räntor och skatteförändringar. Produktivitetsökningarna har också varit starkare än väntat. Under loppet av 1996 beräknas konsumentpriserna stiga med 1,0 procent. Under 1997 uppskattas KPI öka med drygt 2 procent, eftersom kronan inte antas apprecieras ytterligare och räntorna inte falla. Om olika tillfälliga effekter som påverkar priserna räknas bort, såsom skatte- och subventionsförändringar, ränteutvecklingen samt växelkursens genomslag på importpriserna, verkar den "underliggande" inflationstakten hamna på nivån 2 procent eller strax därunder för de båda åren. Den "underliggande" inflationen mätt som lönestegringstakt minus trendmässig produktivitet beräknas sjunka från 1996 till 1997.

DIAGRAM 1.2
Bidrag till BNP-tillväxten, 1995-97.
Procentenheter.



Källor: Statistiska centralbyrån, Finansdepartementet.

Exporten steg snabbare än väntat under det första halvåret. Trots apprecieringen av kronan har svenska företag fortsatt att vinna marknadsandelar. Uppenbarligen dominerar fortfarande effekten av den tidigare kronförsvagningen. Eftersläpningen innan volymerna påverkas fullt ut kan vara ovanligt lång vid stora relativprisförändringar. Orderingången till exportindustrin stiger och framtidsväntningarna är positiva. Den internationella konjunkturuppgången för med sig en högre marknadstillväxt. Med viss fördröjning väntas emellertid den relativt omvärlden höjda kostnadsläget resultera i förluster av marknadsandelar för svenska företag. Därmed kommer sannolikt exporttillväxten att bromsa upp något nästa år. *Importen* hålls i år tillbaka av den starka lageravvecklingen, medan en återhämtning är sannolik 1997. Såväl *handels-* som *bytesbalansen* uppvisar stora och växande överskott. Bytesbalansen satt i relation till BNP beräknas uppgå till 3,7 procent 1997, den högsta siffran i modern tid.

Den privata konsumtionen har hittills i år hållits upp av efterfrågan på energi, dagligvaror och bilar. Höga realräntor, hög arbetslöshet och den omfattande konsolideringen av de offentliga finanserna har bidragit till en försiktig attityd från hushållens sida, vilket gjort att efterfrågan inom många andra områden varit dämpad. En gynnsammare ekonomisk utveckling under prognosperioden gör att hushållens framtidsväntningar sannolikt förbättras, vilket skapar förutsättningar för en nedgång i sparkvoten. Höga reallöner, framför allt i år, gör att disponibel inkomsterna stiger, även om budgetkonsolideringen och en återhållen sysselsättningsutveckling verkar i motsatt riktning. Den privata konsumtionen väntas öka med knappt 1 procent 1996 och med knappt 2 procent 1997.

Den statliga konsumtionen har visat sig vara mycket svår att förutse. Speciellt fluktuationerna i försvarsinköpen har varit stora och tidsprofilen svår att fastställa. Sedan vårpropositionen presenterades har ny information framkommit som indikerar att försvarsutgifterna blir lägre än beräknat. Detta har föranlett en betydande nedrevidering av den statliga konsumtionen. Utifrån korttidsstatistiken hittills i år ligger bedömningen av *den kommunala konsumtionens* utveckling för 1996 kvar på -1 procent. Samtidigt beräknas det finansiella sparandet för kommunsektorn i år bli betydligt sämre än enligt bedömningen i våras. Mot denna bakgrund beräknas den kommunala konsumtionen minska med 0,7 procent 1997, trots att den stora utbildningssatsningen bidrar positivt.

TABELL 1.2 FÖRSÖRJNINGSBALANS, 1994-1997

	MILJARDER KR	PROCENTUELL VOLYMFÖRÄNDRING			
	1995	1994	1995	1996	1997
BNP	1 634,9	2,6	3,0	1,6	2,3
Import	563,8	13,4	8,7	2,7	4,9
Tillgång	2 198,7	4,9	4,3	1,9	2,9
Privat konsumtion	853,5	0,8	0,3	0,9	1,8
Offentlig konsumtion	422,6	-0,5	-2,3	-1,0	-0,5
Stat	131,3	-0,1	-4,5	-1,0	0,0
Kommuner	291,3	-0,7	-1,2	-1,0	-0,7
Bruttoinvesteringar	237,8	-0,2	10,6	8,1	2,0
Näringsliv exkl. bostäder	171,6	14,4	24,5	9,6	2,0
därav industri	60,9	28,6	37,5	16,0	-4,0
Bostäder	26,7	-35,3	-27,9	16,1	2,7
Myndigheter	39,4	10,6	1,6	-3,5	1,4
Lagerinvesteringar	17,5	1,5	0,5	-1,5	0,5
Export	667,3	14,1	11,4	6,5	5,6
Användning	2 198,7	4,9	4,3	1,9	2,9
Inhemsk användning	1 531,4	1,9	1,6	0,0	1,8

Källa: Finansdepartementet.

Bruttoinvesteringarna är en av de mest expansiva delarna av den svenska ekonomin under 1996. God lönsamhet och ett gynnsamt konkurrensläge har möjliggjort för industrin att fullfölja sina långsiktiga expansionsplaner, trots konjunkturavmattningen. Planerna tyder dock på att industrins investeringar dämpas nästa år. Den befintliga kapaciteten räcker för att möta efterfrågan utan att det uppstår kapacitetsproblem. Bostadsbyggandet vänder uppåt från en mycket låg nivå. Räntefallet i kombination med olika stimulansåtgärder bidrar till detta. Ett fall i ombyggnadsinvesteringarna drar ned tillväxtsiffrorna för 1997.

Lagerinvesteringarna har stor inverkan på konjunkturförloppet. Avmattningen i höstas kom uppenbarligen överraskande för många aktörer. Industrin och handeln fick vidkännas en ofrivillig lageruppbbyggnad. De alltför stora lagren avvecklas nu i år, vilket ger ett starkt negativt bidrag till BNP. Effekten dämpas dock av att importen också blir lägre. Till nästa år bör anpassningen vara avklarad och lagerinvesteringarna väntas ligga kvar på en i stort sett oförändrad nivå. Därmed blir omslaget betydande och ger ett positivt bidrag till BNP-tillväxten.

TABELL 1.3 NYCKELTAL

	1994	1995	1996	1997
Timlön, kostnad	2,4	3,4	5,6	4,5
KPI, dec.-dec.	2,6	2,6	1,0	2,2
NPI, dec.-dec.	1,7	1,0	0,5	0,8
Disponibel inkomst	1,1	-0,1	1,2	0,8
Sparkvot (nivå)	8,6	8,2	8,5	7,5
Industri produktion	13,8	9,4	2,5	5,3
Relativ enhetsarbetskostnad	-4,5	0,3	14,3	0,5
Öppen arbetslöshet (nivå) ¹	8,0	7,7	7,7	6,9
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder ¹	5,2	4,4	5,0	5,4
Handelsbalans (miljarder kr)	67,1	105,6	124,4	139,6
Bytesbalans (% av BNP)	0,4	2,0	3,1	3,7

¹ I % av arbetskraften.

Källor: Statistiska centralbyrån, Riksbanken och Finansdepartementet.

BNP-tillväxten på 1,6 procent i år blir inte tillräcklig för att få ned arbetslösheten. Visserligen stiger antalet arbetade timmar, men medelarbetsstunden fortsätter dock att öka, bl.a. beroende på att sjukfrånvaron faller ytterligare. Därmed kommer sysselsättningen mätt i antal personer att avta. Utbudet av arbetskraft beräknas emellertid också minska, vilket gör att den öppna arbetslösheten planar ut på nivån 7,7 procent. Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder väntas bli något högre än förra året. Den starkare BNP-tillväxten 1997, 2,3 procent, i kombination med att medelarbetsstunden sannolikt stiger långsammare och att volymen arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökar, medför att den öppna arbetslösheten kan falla med en knapp procentenhet. Summa av öppet arbetslösa och personer i åtgärder väntas sjunka med knappt en halv procentenhet.

Den offentliga sektorns finanser förbättras kraftigt under år 1996. Underskottet i det finansiella sparandet beräknas bli 67 miljarder kronor, vilket motsvarar 4 procent av BNP. Detta innebär en halvering av underskottet jämfört med år 1995. Förstärkningen ligger främst på inkomstsidan, bl.a. stiger skatter och avgifter som andel av BNP med 3,3 procentenheter. En rad tillfälliga faktorer, bl.a. omläggningen av systemet för upp börd av mervärdeskatt, gör att skatteintäkterna blir särskilt höga under år 1996. Under föregående år rådde det motsatta förhållandet, varför en del skattehöjningar som då genomfördes inte får genomslag på de totala skatteintäkterna förrän i år. De oväntat stora skattebetalningarna under första halvåret 1996 tyder på att effekten av dessa tillfälliga faktorer tidigare underskattats. Detta har föranlett en upprevidering av prognosen för den offentliga sektorns skatteintäkter för helåret 1996. De offentliga utgifterna hålls tillbaka av de besparingar som vidtagits inom ramen för konsolideringsprogrammet, bl.a. minskar transfereringarna till hushållen med ca 1 procent i reala termer mellan 1995 och 1996.

TABELL 1.4 FINANSIELLT SPARANDE

Procent av BNP, löpande pris	1994	1995	1996	1997
Bruttosparande	14,6	17,6	17,9	18,8
Realt sparande	14,2	15,6	14,8	15,1
Fasta investeringar	13,6	14,5	15,2	15,1
Lager investeringar	0,6	1,1	-0,4	0,1
Finansiellt sparande	0,4	2,0	3,1	3,7
Offentlig sektor	-10,8	-8,1	-4,0	-2,6
Hushåll	6,2	5,9	5,7	4,9
Företag	5,0	4,2	1,2	1,1

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

De tillfälligt höga skatteintäkterna under 1996 medför att den offentliga sektorns inkomster växer långsammare under 1997 och skatte- och avgiftskvoten sjunker något. I gengäld beräknas utgifterna minska mätt i fasta priser, vilket medför att utgiftskvoten reduceras från 67,2 procent av BNP år 1996 till 64,7 procent av BNP år 1997. Den offentliga sektorns finansiella underskott beräknas 1997 uppgå till drygt 2,5 procent av BNP och således med viss marginal uppfylla konvergenskriteriet för deltagande i den europeiska valutunionens tredje etapp. Ett bättre finansiellt sparande, utförsäljningar samt en starkare krona är faktorer som bidrar till att den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld minskar som andel av BNP både 1996 och 1997.

1.2 Den svenska ekonomins utveckling t.o.m. år 2000

Förutom kortsiktsprognosen, vars perspektiv sträcker sig t.o.m. 1997, publicerar Finansdepartementet kalkyler över den svenska ekonomin i ett medelfristigt perspektiv. Osäkerheten i en kortsiktig prognos är stor. I kalkyler med ett tidsperspektiv fram till år 2000 är osäkerheten av naturliga skäl ännu större. Liksom i vår propositionen presenteras här två alternativa kalkyler. Det s.k. *basalternativet* utgör det mer måttfulla scenariet. Det s.k. *högtillväxtalternativet* beskriver en utveckling där lönebildningen och arbetsmarknaden antas fungera bättre, vilket resulterar i att den öppna arbetslösheten faller successivt till fyra procent år 2000. Kalkylen kan ses som ett räkneexempel på vilken utveckling som krävs för att den öppna arbetslösheten ska halveras.

Kalkylerna baseras på den ekonomiska politik och de regler som beslutats av riksdagen samt de förslag till förändringar som regeringen presenterar i föreliggande proposition. I de fall där det ännu inte finns några politiska beslut och där det är osannolikt att inga nya beslut fattas, har tekniska antaganden gjorts. För perioden 1998 t.o.m. 2000 finns exempelvis inga beslut om arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I båda alternativen har det antagits att volymen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna successivt avtar. Utvecklingen är densamma i båda alternativen.

Förutsättningar

De internationella förutsättningarna är desamma i båda alternativen. De svenska räntorna och växelkursen skiljer sig dock mellan alternativen.

TABELL 1.5 FÖRUTSÄTTNINGAR 1996-2000

Årsgenomsnitt	1996	1997	1998	1999	2000
BNP OECD (16)	2,0	2,4	2,5	2,5	2,5
KPI OECD (16)	2,3	2,3	2,5	2,5	2,5
Marknadstillväxt, OECD (14)	4,8	6,1	6,0	6,0	6,0
Tysk ränta 5 års statsobligation	5,1	5,4	5,9	6,0	6,0
<i>Basalternativ</i>					
Svensk ränta 5 års statsobligation	7,5	7,0	7,0	7,0	7,0
TCW-index	116	115	115	115	115
<i>Högtillväxtalternativ</i>					
Svensk ränta 5 års statsobligation	7,5	6,9	6,6	6,4	6,2
TCW-index	116	114,5	113,5	113	113

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Basalternativet

I ett medelfristigt perspektiv är det mycket svårt att pricka in konjunkturvändningar. Kalkylerna är i stället uppbyggda kring ett tekniskt antagande om att år 2000 är ett konjunkturmässigt genomsnittligt år och att det vid utgången av 1997 finns outnyttjade resurser som kan tas i anspråk i ett medelfristigt perspektiv, utan att det uppstår ett inflationstryck i ekonomin. Storleken på detta BNP-gap eller extra expansionsutrymme är beroende av hur väl arbetsmarknaden och lönebildningen fungerar. I basalternativet antas tillväxten uppgå till 2,6 respektive 2,4 procent 1998 och 1999. Därmed sluts BNP-gapet vid utgången av 1999. Därefter stiger BNP med 2 procent. Genom denna metod fokuseras analysen på vad som krävs för att uppnå en balanserad ekonomisk utveckling. Metoden ger däremot begränsad information om vad som kan hända vid alternativa konjunkturförlopp.

TABELL 1.6 FÖRSÖRJNINGSBALANS, 1996-2000

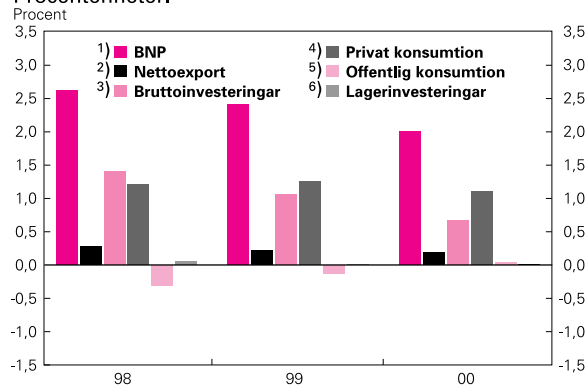
	MILJARDER KR	PROCENTUELL VOLYMFÖRÄNDRING				
		1995	1996	1997	1998	1999
BNP	1 634,9	1,6	2,3	2,6	2,4	2,0
Import	563,8	2,7	4,9	6,3	6,0	5,7
Tillgång	2 198,7	1,9	2,9	3,5	3,3	3,0
Privat konsumtion	853,5	0,9	1,8	2,4	2,5	2,2
Offentlig konsumtion	422,6	-1,0	-0,5	-1,2	-0,5	0,2
Stat	131,3	-1,0	0,0	-1,5	0,5	0,5
Kommuner	291,3	-1,0	-0,7	-1,1	-1,0	0,0
Bruttoinvesteringar	237,8	8,1	2,0	8,5	6,1	3,7
Näringsliv	171,6	9,6	2,0	8,4	7,0	3,8
Bostäder	26,7	16,1	2,7	15,0	10,0	10,0
Myndigheter	39,4	-3,5	1,4	3,5	-1,4	-3,0
Lagerinvesteringar	17,5	-1,5	0,5	0,1	0,0	0,0
Export	667,3	6,5	5,6	5,6	5,2	5,0
Användning	2 198,7	1,9	2,9	3,5	3,3	3,0
Inhemsk användning	1 531,4	0,0	1,8	2,6	2,4	2,0

Källa: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

En utgångspunkt för scenariet är att inflationen skall ligga i linje med Riksbankens inflationsmål på 2 procent. Förutsättningarna för att detta skall kunna uppnås utan att penningpolitiken för den skall behöva vara särskilt stram, har förbättrats avsevärt under den senare tiden bl.a genom att inflationsförväntningarna har justerats ned.

Under perioden 1998-2000 antas lönerna stiga med ca 4 procent per år, vilket förväntas ligga i linje med utvecklingen i Europa i övrigt. Företagen antas vara inställda på att i möjligaste mån försvara marknadsandelar och reducerar sina vinstmarginaler något under perioden. Sänkningen av marginalerna är så pass begränsade att vinsterna ändå kommer att ligga på en hög nivå i slutet av århundradet. Den relativt goda utvecklingen av konkurrenskraften innebär att nettoexporten beräknas ge ett positivt, men avtagande, bidrag till tillväxten under hela perioden.

DIAGRAM 1.3
Bidrag till tillväxten, 1998-2000.
Procentenheter.



Källa: Finansdepartementet.

Den fortsatt låga inflationen och de förbättrade statsfinanserna medför att förtroendet för den svenska ekonomin förstärks i en sådan utsträckning att räntemarginalen mot den tyska 5-åriga statsobligationen krymper till en procentenhet i slutet av 1998. Denna räntemarginal antas förbli oförändrad under resten av perioden. Det innebär att räntan på en 5-årig svensk statsobligation ligger på 7 procent. Växelkursen antas vara oförändrad under perioden 1997-2000, med ett TCW-index på 115.

Räntenedgången och den relativt höga vinstnivån utgör goda förutsättningar för att investeringarna ska utvecklas gynnsamt. Tillgången på arbetskraft och den goda makroekonomiska miljön med sunda statsfinanser och pristabilitet befrämjar långsiktiga investeringar. Den relativt höga investeringsaktiviteten utgör i sin tur en förutsättning för att kostnadsdrivande flaskhalsar kan undvikas. Ur denna synvinkel föreligger förutsättningar för en god spiral. Även bostadsbyggandet kan förväntas stiga i samband med att räntorna sjunker, hushållens realinkomster ökar och tillväxten i ekonomin i övrigt tilltar. Det tidigare mycket låga byggandet medför att bristsituationer relativt snabbt kan uppkomma på vissa orter i landet.

TABELL 1.7 NYCKELTAL 1996-2000, PROCENT

	1996	1997	1998	1999	2000
KPI, dec.-dec.	1,0	2,2	2,2	2,2	2,2
Kostnadstilmön	5,6	4,5	4,1	4,0	4,0
Öppen arbetslöshet	7,7	6,9	6,1	5,8	5,7
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder	5,0	5,4	5,0	4,3	3,8
Sysselsättning	-0,7	0,6	1,4	1,1	0,6
Real disponibel inkomst	1,2	0,8	1,3	2,2	1,8
Hushållens nettosparkvot	8,5	7,5	6,5	6,2	5,8

Källa: Finansdepartementet.

Den successiva förbättringen av arbetsmarknadsläget, tillsammans med fallande räntor gör att hushållens framtidstro gradvis förstärks. Den privata konsumtionen beräknas kunna öka med drygt 2 procent per år under perioden. En viss sänkning av hushållens nettosparkvot antas därmed ske. Sparkvoten i slutet av perioden ligger dock betydligt högre än genomsnittet för den senaste 20-årsperioden.

Kravet på att kommunerna skall uppnå balanserade finanser vid sekelskiftet i kombination med fortsatta pris- och löneökningar beräknas leda till en sjunkande volym för kommunal konsumtion fram till och med år 1999 och därefter en oförändrad nivå. Den statliga konsumtionen beräknas minska i volym fram till och med år 1998 till följd av besparingskraven. Sammantaget ger detta en volymminskning för den offentliga konsumtionen mellan 1996 och 1999 och därefter en svag ökning.

Den totala arbetslösheten beräknas gradvis minska till en nivå på 9,5 procent av arbetskraften år 2000 va-

rav 5,7 procent är öppet arbetslösa och 3,8 procent i arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Nedgången av arbetslösheten underlättas av att utbildningen expanderar under perioden och därmed håller tillbaka arbetskraftsutbudet. Sysselsättningen stiger under 3-års perioden 1998-2000 med 126 000 personer eller 3,2 procent.

TABELL 1.8 ARBETSMARKNAD

	1995	FÖRÄNDRING TILL 2000	
		BASALTERNATIV	HÖGTILLVÄXTALTERNATIV
Tusental personer			
Sysselsättning	3 988	123	237
Reguljär sysselsättning	3 926	157	272
Öppet arbetslösa	332	-84	-156
Konjunkturberoende åtgärder	191	-24	-24
Utbud	4 320	38	81
Underliggande utbud	4 449	48	91

Källor: Statistiska centralbyrån, AMS och Finansdepartementet.

Den relativt goda ekonomiska tillväxten med stigande sysselsättning tillsammans med de budgetförstärkande åtgärderna innebär en successiv förbättring av de offentliga finanserna. Underskottet i den offentliga sektorns finansiella sparande på 4 procent av BNP år 1996 vänds till ett överskott år 1999, som år 2000 växer till nära 2,5 procent av BNP. Förbättringen beror till största delen på fallande utgifter i förhållande till BNP. Utgiftskvoten reduceras med 8 procentenheter mellan åren 1996 och 2000, medan inkomstkvoten faller med knappt 2 procentenheter under samma period. Statskulden som andel av BNP minskar med 13 procentenheter under perioden 1996 till år 2000, för att år 2000 uppgå till 70,6 procent av BNP. Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, definierad enligt EU:s konvergenskriterium, minskar med ca 12 procentenheter under samma period och uppgår vid utgången av år 2000 till knappt 66,5 procent av BNP.

Högtillväxtalternativet

Högtillväxtalternativet beskriver ett ekonomiskt förlopp där den öppna arbetslösheten reduceras till 4 procent år 2000. Ett antal antaganden är gemensamma för basalternativet och högtillväxtalternativet. Därmed blir kalkylen lättöverskådlig och analysen kan fokuseras på vilken ytterligare tillväxt som skulle behövas för att den öppna arbetslösheten ska falla till 4 procent. Antaganden som är gemensamma med basalternativet är de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas omfattning, förändringen av medelarbetstiden, produktivitetstillväxten samt den internationella utvecklingen.

I jämförelse med basalternativet bygger högtillväxtalternativet på en i grunden ljusare bild av den svenska ekonomins funktionssätt. Alternativet kännetecknas av en icke-inflationistisk lönebildning och av en i övrigt

väl fungerande arbetsmarknad. De arbetskraftsresurser som finns i utgångsläget kan därigenom tas i anspråk utan att det uppstår överhettningstendenser som driver upp löner, priser och räntor.

Den väl fungerande arbetsmarknaden leder till ett lägre inflationstryck. Riksbanken antas därför föra en lättare penningpolitik än i basalternativet med lägre korträntor som följd. Förutsättningarna för lägre obligationsräntor och en viss förstärkning av kronan är goda. Räntemarginalen mot den tyska 5-åriga obligationen krymper till 0,25 procentenheter år 2000 och TCW-index sjunker succesivt till 113 i slutet av 1998 för att sedan ligga kvar på denna nivå under resten av perioden.

Exportföretagen antas agera mer aggressivt i pris-sättningen och kan därför hålla en högre exportvolym. Den svenska industrin väntas också i högre grad producera egna insatsvaror, vilket leder till att importkvoten sjunker något. Utrikeshandeln ger således ett något högre bidrag till tillväxten.

Under innevarande år antas tillväxten vara densamma som i basalternativet. Därefter är tillväxten knappt en procentenhet högre i genomsnitt per år. Med detta förlopp faller den öppna arbetslösheten till 4 procent år 2000. Sysselsättningen ökar med 6,0 procent från 1995 till år 2000 i stället för basalternativets 3,1 procent.

Den gynnsammare ekonomiska utvecklingen tenderar att, vid ett givet regelverk, förbättra de offentliga finanserna ännu snabbare än i basalternativet. Beräkningarna baseras dock på antagandet om att den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP år 2000 skall vara detsamma, som i basalternativet. Detta skapar utrymme för såväl högre offentlig konsumtion som en sänkning av hushållens inkomstskatter, vilket ger en positiv effekt på disponibelinkomsten

och den privata konsumtionen. Hushållens framtidstro förstärks samtidigt som räntorna sjunker, vilket leder till att den privata konsumtionen blir en motor i tillväxtprocessen. Företagens framtidstro, i kombination med behovet av en större kapitalstock, resulterar i högre investeringar och fler nyanställningar. Lägre räntor och ökad köpkraft stimulerar även bostadsbyggandet.

TABELL 1.9 HÖGTILLVÄXTALTERNATIVET, FÖRSÖRJNINGSBALANS OCH NYCKELTAL, 1996-2000

	Miljarder kronor, 1991 års priser, procentuell förändring				
	1996	1997	1998	1999	2000
BNP marknadspris	1,6	2,6	3,5	3,3	2,8
Import	2,7	5,1	6,3	6,1	5,8
Tillgång	1,9	3,2	4,2	4,0	3,6
Privat konsumtion	0,9	2,1	2,8	2,9	2,6
Offentlig konsumtion	-1,0	-0,3	-0,4	0,3	1,0
Bruttoinvesteringar	8,1	2,5	10,4	7,9	5,0
Lagerinvesteringar	-1,5	0,5	0,1	0,0	0,0
Export	6,5	5,8	6,1	5,7	5,5
Användning	1,9	3,2	4,2	4,0	3,6
Inhemsk användning	0,0	2,1	3,3	3,2	2,7
KPI, dec.-dec.	1,0	2,1	2,0	2,0	2,0
Kostnadstimplön	5,6	4,3	3,5	3,5	3,5
Öppen arbetslöshet	7,7	6,7	5,4	4,6	4,0
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder	5,0	5,4	5,0	4,2	3,8
Sysselsättning	-0,7	0,9	2,3	2,0	1,4

Källor: Finansdepartementet.

Diagrambilaga till kapitel 1

DIAGRAM D.1
BNP-utveckling enligt bas- respektive högtillväxtalternativ.

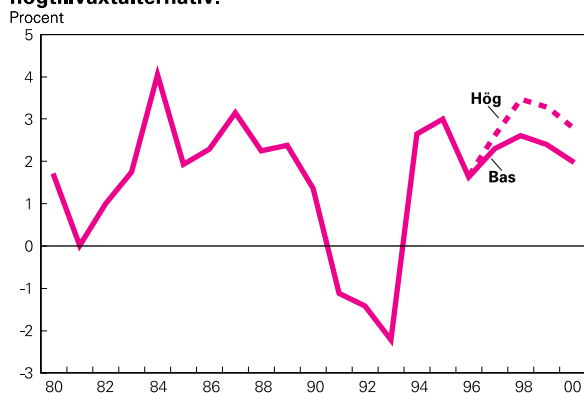


DIAGRAM D.3
Sysselsättning och arbetskraftsutbud enligt bas- respektive högtillväxtalternativ.

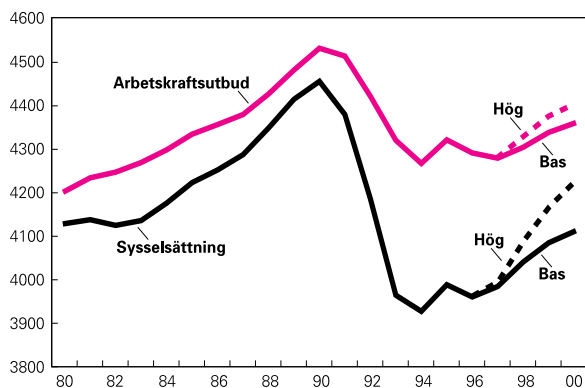


DIAGRAM D.2
Arbetslöshet enligt bas- respektive högtillväxtalternativ.

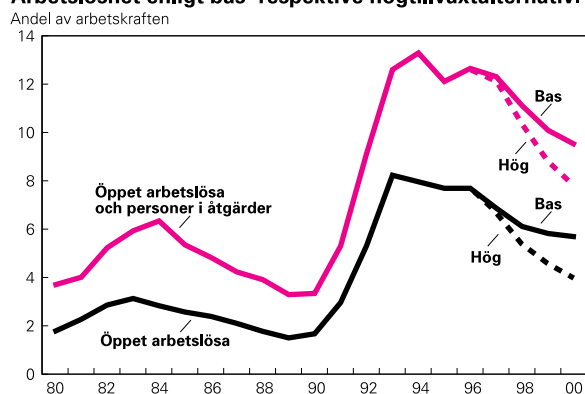
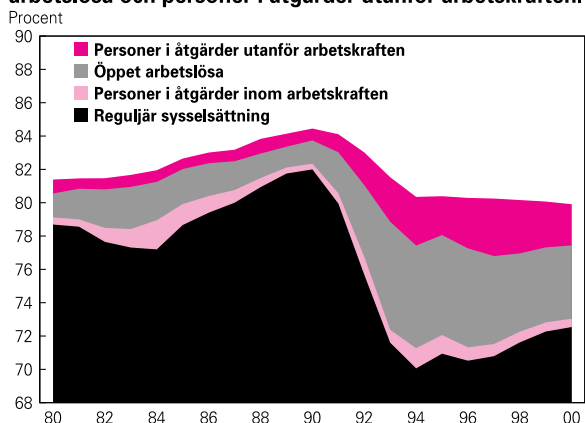


DIAGRAM D.4
Basalternativet, befolkningen i åldern 16-64 år uppdelad på sysselsatta, personer i åtgärder i arbetskraften, öppet arbetslösa och personer i åtgärder utanför arbetskraften.



Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

2 Internationell utveckling

2.1 Utvecklingen i OECD-länderna

Sammanfattande översikt

Den ekonomiska tillväxten i OECD-området¹ blev måttlig under det första halvåret 1996. EU-konjunkturen var svag, medan tillväxten i Förenta staterna stärktes och återhämtningen av den japanska ekonomin fortsatte. Med stöd av lägre räntor och stabila valutaförhållanden förväntas också den europeiska konjunkturen gradvis förbättras under andra halvåret 1996. Förenta staterna och Japan förutses uppvisa en fortsatt stark tillväxt. Sammantaget medför detta att BNP-tillväxten i OECD bedöms nå 2,0 procent år 1996 för att sedan öka till 2,4 % år 1997.

Utvecklingen i EU

Under andra halvåret 1995 och inledningen av 1996 försvagades konjunkturen i EU. I några länder var BNP-tillväxten negativ sista kvartalet 1995 och industriproduktionen sjönk markant. Flera faktorer bidrog till avmattningen. Effekterna av uppgången i de långa räntorna under 1994 gjorde sig gällande under 1995. Valutaturbulensen under våren 1995 medförde osäkerhet och vissa länder tvingades höja styrräntan. Vidare fortsatte EU som helhet att förlora konkurrenskraft gentemot omvärlden. Allt detta bidrog till minskat förtroende hos företagen och investeringsviljan dämpades. Den fortsatt svaga sysselsättningsutvecklingen påverkade hushållens förväntningar om den framtida ekonomiska utvecklingen negativt och tillväxten i den privata konsumtionen mattades något.

Vidare förde EU-länderna sammantaget en förhållandevis stram ekonomisk politik. Flertalet länder har mot bakgrund av betydande budgetunderskott fört en åtstramande finanspolitik. Lågkonjunkturen i början av 1990-talet medförde en försämring i de offentliga finanserna i praktiskt taget alla EU-länder. Underskottet i finansiellt sparande som andel av BNP uppgick i genomsnitt till 6,5 procent år 1993. När konjunkturen förbättrades påbörjades en budgetsanering som sågs som nödvändig oavsett EMU:s konvergenskriterier.

Budgetkonsolideringen genomfördes inledningsvis under strama monetära förhållanden. Den korta räntan var fortsatt hög samtidigt som EUs växelkurs gentemot omvärlden apprecierade.

Såväl korta som långa räntor har sedermera sjunkit betydligt. De korta räntorna i EU som helhet har fallit med ca 2 1/4 procentenheter och de långa räntorna med ca 1 1/2 procentenhet sedan början av 1995, då de låg

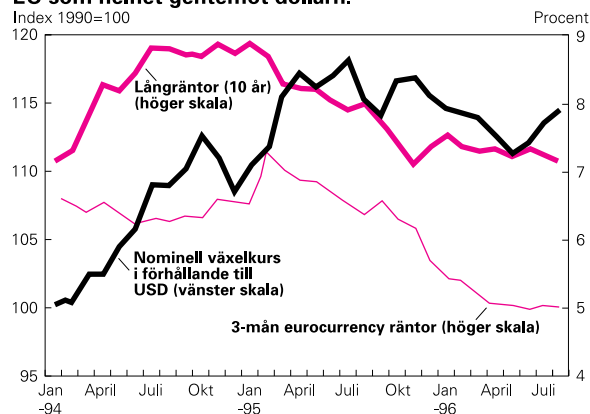
som högst. Mot bakgrund av fortsatt låg inflation och betydande ledig produktionskapacitet väntas räntorna förbli låga under prognosperioden. Vidare har valuta-situationen stabiliserats jämfört med första halvåret 1995. Sammantaget väntas detta bidra till att konjunkturen i EU gradvis stärks under 1996 och 1997.

Företagens och hushållens förtroende för den ekonomiska utvecklingen i EU har stabiliserats efter att tidigare ha försvagats. Förutsättningarna på ekonomins utbudssida är gynnsamma, bl.a. är den genomsnittliga kapitalavkastningen god och ligger på samma nivå som på 1960-talet. Vidare är löneökningstakten i EU måttlig och beräknas ligga på ca 3 1/2 procent i genomsnitt 1996-1997. Detta torde bidra till en god investeringsutveckling.

En fortsatt stark efterfrågan från resten av världen väntas också stödja EU-konjunkturen under 1997. Handeln med resten av världen väntas öka med 7-8 procent per år under prognosperioden. EU gynnas av den goda tillväxten i Förenta staterna, Japan och de dynamiska asiatiska ekonomierna samtidigt som handelsutbytet med Central- och Östeuropa blir alltmer betydelsefullt.

Mot denna bakgrund bedöms BNP-tillväxten för EU som helhet komma att uppgå till 1,4 procent år 1996 för att sedan öka till 2,4 procent år 1997. Den högre tillväxttakten kommer endast marginellt att kunna bidra till att förbättra läget på arbetsmarknaden. Under 1996 förutspås arbetslöshetsnivån uppgå till 11,4 procent för att under följande år i stort sett ligga kvar på samma nivå. Arbetsmarknaden i EU präglas av hög långtidsarbetslöshet samt stora svårigheter för svaga grupper att finna varaktiga arbeten.

DIAGRAM 2.1
Långa och korta räntor samt nominell växelkurs för EU som helhet gentemot dollarn.



Källor: OECD, EU-kommissionen och Finansdepartementet.

¹ Med OECD-området avses här 16 länder: USA, Japan, Tyskland, Frankrike, Italien, Storbritannien, Kanada, Belgien, Danmark, Finland, Nederländerna, Norge, Schweiz, Spanien, Sverige och Österrike.

TABELL 2.1 EU:S FÖRSÖRJNINGSBALANS

Årlig procentuell förändring	1993	1994	1995	1996	1997
Privat konsumtion	-6,4	1,6	1,9	1,8	2,1
Offentlig konsumtion	0,9	0,8	0,9	0,7	0,4
Fasta bruttoinvesteringar	-6,7	2,4	3,4	2,3	3,8
Slutlig inhemsk efterfrågan	-1,3	1,6	2,0	1,7	2,1
Lagerinvesteringar	-0,6	1,0	0,2	-0,2	0,1
Total inhemsk efterfrågan	-1,9	2,6	2,2	1,5	2,2
Export, varor och tjänster	1,6	8,7	6,8	4,1	6,1
Import, varor och tjänster	-2,4	7,7	5,9	4,1	5,7
Nettoexport	1,4	0,2	0,3	-0,1	0,1
BNP, marknadspris	-0,5	2,8	2,5	1,4	2,4

Källor: EU-kommissionen, OECD och Finansdepartementet.

Utvecklingen i enskilda EU-länder

I *Tyskland* mattades den ekonomiska aktiviteten markant under slutet av 1995 och inledningen av 1996. En appreciering av D-marken under flera år och höga löneökningar i början av 1995 påverkade export och investeringar negativt. Vidare har finans- och penningpolitiken haft en restriktiv inriktning, bl a låg den korta räntan länge på en förhållandevis hög nivå. Bundesbank har emellertid sänkt styrräntan i flera steg och denna ligger nu betydligt lägre än vad den gjorde 1995. Detta tillsammans med en viss försvagning av D-marken och måttliga anspråk vid årets löneförhandlingar bidrar till en förbättrad konkurrenssituation. Exporten och orderingången har utvecklats väl under de senaste månaderna. Tysklands export till Central- och Östeuropa, vilken spelar en allt viktigare roll för den tyska ekonomin, har ökat med 30 procent sedan 1994. Den ekonomiska tillväxten bedöms gradvis komma att stärkas under prognosperioden då expansionen inom industrin väntas sprida sig till resten av ekonomin. BNP-tillväxten väntas dock stanna vid 0,5 procent innevarande år pga av den svaga utvecklingen under årets inledning, men ökar till 2,1 procent år 1997.

Efter en betydande avmattning av BNP-tillväxten i *Frankrike* mot slutet av 1995 skedde ett uppsving i början av 1996, som till stor del berodde på en kraftig ökning av den privata konsumtionen. Detta var emellertid en tillfällig effekt av bl a strejker hösten 1995. Köpbeslut som skjutits upp under hösten realiserades istället i början av 1996. Förväntningsläget hos hushållen beträffande den ekonomiska utvecklingen är alltså svagt trots vidtagna stimulansåtgärder. Den höga arbetslösheten bidrar i hög grad till detta. Finanspolitiken bedöms bli stram framöver, men en uppgång i företagets investeringar, till följd av bl a lägre räntor, och ett uppsving i exporten torde ha positiv inverkan på konsumentförtroendet. Härmed är en återhämtning av BNP-tillväxten 1997 sannolik. Tillväxten väntas uppgå till 1,1 procent år 1996 och till 2,2 procent år 1997.

I *Italien* stagnerade exporten under andra halvåret 1995 i takt med att liran stärktes och tillväxten avtog på närliggande marknader. Den privata konsumtionen dämpades av hög arbetslöshet och viss osäkerhet kring den ekonomiska politiken. Finanspolitiken bedöms bli fortsatt stram samtidigt som lättare penningpolitik förutses i takt med att inflationen avtar. Den privata konsumtionen gynnas av ett lägre ränteläge, medan nettoexporten förväntas ge ett negativt bidrag. BNP-tillväxten bedöms uppgå till 1,7 procent år 1996 för att sedan öka till 2,2 procent år 1997.

I *Storbritannien* har BNP-tillväxten hållits väl uppe under de senaste åren till stor del till följd av att den privata konsumtionen utvecklats väl. Under 1996 och 1997 väntas hushållens disponibelinkomster och den privata konsumtionen fortsätta att växa i god takt. I takt med att den europeiska konjunkturen stärks sker sannolikt också en återhämtning av näringslivets investeringar. Sammantaget väntas BNP-tillväxten uppgå till 2,2 procent år 1996 för att öka till 2,9 procent år 1997.

Den ekonomiska tillväxten i de *nordiska länderna* har dämpats förhållandevis mycket under det senaste året och för 1996 och 1997 beräknas BNP växa i samma takt som i OECD-området som helhet. Inflationstakten har fallit och är nu lägre än i det övriga OECD-området, men en uppgång förväntas för 1997.

I *Danmark* försvagas BNP-tillväxten 1996 främst till följd av en dämpad utveckling för de fasta investeringarna samt en neddragning av lagren efter den ofrivilliga lageruppbbyggnaden under 1995. Exportutvecklingen har stärkts i år efter den kraftiga dämpningen 1995 och förväntas tillta under 1997. En förstärkning av hushållens inkomster, ökat förtroende bland konsumenterna samt ett fortsatt lågt ränteläge förutses ge en viss förstärkning av den inhemska efterfrågan nästa år. Finanspolitiken bedöms bli fortsatt stram i syfte att eliminera underskottet i de offentliga finanserna. Ökningen av de indirekta skatterna bidrar till att inflationstakten väntas gå upp till något över 2 procent 1997. Arbetslösheten beräknas sjunka något och ligga kring 9 procent såväl 1996 som 1997.

TABELL 2.2 BNP-TILLVÄXT, KPI OCH ARBETSLÖSHET

Årlig procentuell förändring	1994	1995	1996	1997
<i>BNP</i>				
OECD	2,8	2,0	2,0	2,4
EU	2,8	2,5	1,4	2,4
<i>Förenata Staterna</i>				
Förenata Staterna	3,5	2,0	2,4	2,3
Japan	0,5	0,9	2,8	2,5
Tyskland	2,9	1,9	0,5	2,1
Frankrike	2,8	2,2	1,1	2,2
Italien	2,2	3,0	1,7	2,2
Storbritannien	3,8	2,4	2,2	2,9
<i>Norden</i>				
Norden	4,0	3,3	2,0	2,4
Danmark	4,4	2,6	1,5	2,5
Norge	5,7	3,7	4,0	2,3
Finland	4,4	4,2	2,5	3,3
<i>Konsumentpriser</i>				
OECD	2,3	2,4	2,3	2,3
EU	3,0	3,1	2,6	2,3
Norden	1,8	2,3	1,8	2,3
<i>Arbetslösheten i % arbetskraften</i>				
OECD	7,2	6,8	6,9	6,9
EU	11,6	11,2	11,4	11,3
Norden	10,5	9,5	9,0	8,7

Källor: OECD, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

BNP-tillväxten i *Finland* beräknas avta avsevärt 1996. Faktorer bakom nedgången är framför allt en dämpad tillväxt i de reala disponibla inkomsterna samt lagerneddragningar. Prisökningstakten har hållits ned av att den finska marknaden stärkts och av effekter av EU-medlemskapet. Styrrentan har sänkts i olika omgångar, vilket medfört en avsevärd nedgång i de långa räntorna. Finanspolitiken är fortsatt stram. Mot denna bakgrund föreligger förutsättningar för en viss förstärkning av tillväxten 1997. Till följd av att de tillfälliga faktorer som hållit ned inflationstakten under 1995 och 1996 slutar verka förutses en uppgång i prisökningstakten till omkring 2 procent. Andelen arbetslösa har hittills minskat endast i begränsad omfattning och beräknas inte komma att understiga 15 procent 1997.

I *Norge* väntas den ekonomiska aktiviteten på fastlandet i år växa med ca 3 procent, dvs i ungefär samma takt som förra året. En kraftig ökning av olje- och gasproduktionen beräknas leda till en total BNP-tillväxt 1996 på ca 4 procent. Prisökningstakten förutses stanna vid ca 2 procent mot 2½ procent 1995. Arbetslösheten beräknas sjunka ned mot 4 procent under det närmaste året. För 1997 förutses en avsevärd dämpning i

ökningstakterna för såväl energiexporten som den privata konsumtionen. Härmed minskar BNP-tillväxten påtagligt från 1996 till 1997. Kapacitetsutnyttjandet beräknas dock bli fortsatt förhållandevis högt och det föreligger risk att prisökningstakten går upp under prognosperioden, till ca 2 ½ procent 1997.

Förenata staterna och Japan

I *Förenata staterna* bidrog dämpade investeringar och minskad offentlig konsumtion till en avmattning av tillväxten under slutet av 1995. Penningpolitiken lättades under 1995 och början av 1996 och sedan årsskiftet har BNP-tillväxten ökat. Bli a har byggnadsinvesteringarna stigit och exporten utvecklats gynnsamt. Hushållens förtroende för den ekonomiska utvecklingen är förhållandevis högt och den privata konsumtionen har ökat avsevärt. Arbetslösheten har sjunkit och ligger kring 5,5 procent. Några tydliga tecken på tilltagande inflationstryck har ännu inte iakttagits, men löneökningstakten har på senare tid stigit i takt med ett stramare arbetsmarknadsläge inom vissa sektorer. Prisökningstakten bedöms till ca 3 procent både i år och 1997. En överenskommelse om att balansera statsbudgeten år 2002 har gjorts och finanspolitiken bedöms bli fortsatt stram.

Mot bakgrund av goda exportutsikter samt att förtroendet bland hushåll och företag hålls uppe förväntas den amerikanska ekonomin fortsätta att verka kring ett kapacitetsutnyttjande som inte leder till ökad inflation. BNP-tillväxten bedöms öka till 2,4 procent för år 1996 för att sedan sjunka marginellt till 2,3 procent år 1997.

Återhämtningen i den *japanska* ekonomin fortsatte under första halvåret 1996. Finanspolitiska stimulansåtgärder och en lätt penningpolitik bidrog till detta. Nettoexporten minskade dock kraftigt under samma period till stor del beroende på att industriproduktionen i allt högre grad har flyttat utomlands. Många indikatorer pekar på att Japan nu befinner sig i en fas av stadig återhämtning. En förbättring av företagets vinstläge kombinerat med förhållandevis låga finansieringskostnader förväntas leda till att näringslivets investeringar ökar kraftigt. Exporten torde fortsatt öka i god takt till följd av yemens depreciering samtidigt som utflyttningen av industrikapacitet till andra länder väntas avta. Denna utveckling får sannolikt en positiv inverkan på hushållens förväntningar. Den privata konsumtionen bedöms därför utvecklas väl under prognosperioden, trots en stramare finanspolitik och en arbetslöshet som endast väntas sjunka marginellt. Mot denna bakgrund bedöms BNP växa med 2,8 procent år 1996 och med 2,5 procent år 1997.

2.2 Länderna utanför OECD

I *Central- och Östeuropa* framstår skillnaderna i ekonomiska framsteg tydligt mellan länder som i ett tidigt skede prioriterade ekonomisk stabilisering, inklusive sänkt inflation och genomgripande reformer, och länder som först senare har nått framsteg på dessa områden. Flertalet länder i det forna Sovjetunionen har först nu börjat vända den tidigare nedgången, medan BNP i bl.a. Tjeckien, Polen, Ungern, Slovakien och Slovenien förväntas växa med ca 5 procent per år. I inledningen av reformprocessen drev exporten den ekonomiska tillväxten, men på senare tid har även den privata konsumtionen börjat förstärkas till följd av reallöneökningar. Vidare har import och investeringar ökat samtidigt som inflationstakten och arbetslösheten sjunkit. Dessa länder börjar nu även att öka sitt handelsutbyte med främst EU-länderna.

De baltiska länderna, som påbörjade reformprocessen något senare och under sämre betingelser än övriga Centraleuropa, har en stigande arbetslöshet samtidigt som inflationen är hög och tillväxten dämpad. I Lettland var BNP-tillväxten knappt positiv 1995, delvis pga en bankkris, medan den nådde 3 procent i Estland och Litauen. Estland, som genomfört de största strukturella förändringarna av de tre länderna, har det största inflödet av utländskt kapital. På kort sikt väntas handelsutbytet med Baltikum fortsätta att vara av begränsad betydelse volymmässigt, men som närmarknader kommer de att spela en allt viktigare roll.

BNP-tillväxten i de *dynamiska asiatiska ekonomierna* fortsatte att vara god under 1995 och uppgick till ca 8 procent. Till följd av åtstramningar i penningpolitiken samt appreciering av ett flertal ekonomiers valutator avtog tillväxten något under det andra halvåret 1995. BNP i regionen förväntas dock växa med en årstakt på 6-7 procent under prognosperioden. Exporttillväxten kommer sannolikt att dämpas något ytterligare samtidigt som den lägre BNP-tillväxten leder till en lägre prisökningstakt. De asiatiska ekonomierna förväntas att spela en allt viktigare roll för OECD-ländernas utrikeshandel framöver. Kinas och de dynamiska asiatiska ekonomiernas betydelse för den svenska exporten har ökat under senare år.

TABELL 2.3 BNP-TILLVÄXT PER REGION SAMT ANDEL AV SVENSK EXPORT PER REGION

	ANDEL AV SVENSK EXPORT 1995	BNP-TILLVÄXT ÅRLIG PROCENTUELL FÖRÄNDRING		
		1995	1996	1997
Världen ¹	100,0	3,4	3,7	4,2
OECD	78,5	2,0	2,0	2,4
EU	60,9	2,5	1,4	2,4
S.k. transitionsekonomier	4,1	-1,4	0,4	3,8
Central- och Östeuropa	2,5	4,8	4,2	4,7
F.d. Sovjetunionen ²	1,7	-4,1	-0,9	3,8
U-länder	18,3	5,8	6,0	6,2
Afrika	1,5	3,0	5,4	4,9
Asien	8,7	8,4	7,7	7,6
Dynamiska asiatiska ekonomier ³	4,5	7,7	6,4	6,6
Kina	1,5	10,2	10,5	10,5
Mellan- och Sydamerika	2,1	0,9	3,0	4,1

¹ Pga avrundning och att vissa uppgifter är från 1994 summerar inte OECD, transitionsekonomierna och u-länderna till exakt 100,0 procent.

² Inkl. Baltikum som står för 0,7 procent av total svensk export.

³ Definieras som Sydkorea, Taiwan, Hong Kong, Singapore, Thailand, Malaysia.

Källor: OECD, IMF, SCB och Finansdepartementet.

2.3 Risker kring prognosen

Det finns risk för en sämre utveckling i omvärlden än vad som angivits ovan. Även om en stabilisering av konsumenternas och företagens förtroende har skett i EU, föreligger förhållandevis stor osäkerhet kring den ekonomiska utvecklingen. Den stigande arbetslösheten påverkar hushållens konsumtion negativt i flera länder. Vidare är de reala långa räntorna fortsatt förhållandevis höga.

Den amerikanska ekonomin verkar vid fullt kapacitetsutnyttjande och en fortsatt hög tillväxt kan leda till högre inflation. Detta kan i sin tur förmodas leda till amerikanska räntehöjningar, vilka kan komma att spilla över på ränteutvecklingen och den realekonomiska utvecklingen i EU, trots att EU befinner sig i en annan konjunkturfasa. Om räntehöjningarna skulle bli kraftiga får detta negativa effekter på den realekonomiska utvecklingen.

2.4 Medelfristig kalkyl

I de medelfristiga kalkylerna förväntas BNP-tillväxten i OECD-området bli ca 2,5 procent per år mellan 1998 och 2000. Den potentiella tillväxten, dvs summan av ökningen av produktiviteten och arbetskraften, bedöms av OECD kunna uppgå till omkring 2 1/4 procent per år. Eftersom det idag finns ledig kapacitet i OECD-området kan tillväxten under de närmaste åren ligga något över den potentiella. Vidare har tillväxten i OECD

som helhet den senaste femtonårsperioden legat kring 2,5 procent per år. Något explicit konjunkturmönster har inte antagits i den medelfristiga bedömningen.

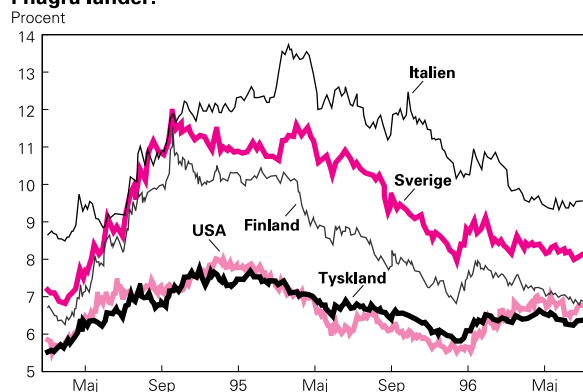
Inflationstakten bedöms ligga kring 2,5 procent per år under prognosperioden. Vikten av låg inflation för att en hållbar tillväxt och sysselsättningsutveckling skall kunna uppnås betonas av alla centralbanker och regeringar.

3 Kapitalmarknaderna

Den nedåtgående trenden för obligationsräntorna vände i början av 1996 till följd av utvecklingen i USA. I takt med den under våren starkare konjunkturen i USA uppkom förväntningar om att Federal Reserve skulle lägga om penningpolitiken i en mer kontraktiv riktning. Särskilt bidrog statistik som visade att sysselsättningen ökade till detta. Statistiken gav upphov till oro för att arbetslösheten skulle sjunka till en nivå som inte var förenlig med låg inflation. Även osäkerhet kring budgeten i USA förefaller ha bidragit till de högre obligationsräntorna. Förväntningarna om en nära förestående omläggning av penningpolitiken minskade dock när inflationstrycket inte tilltog på det sätt som tidigare hade befarats. Detta innebar att obligationsräntornas nivå i USA stabiliserades under sommaren. Under hösten och nästa år förväntas den goda konjunkturutvecklingen i USA fortsätta. Konjunkturutvecklingen kan förväntas leda till en viss åtstramning av penningpolitiken under hösten och bidra till en press uppåt på obligationsräntorna i såväl USA som internationellt.

De stigande obligationsräntorna i USA i början av året smittade av sig på Europa, trots att konjunkturutvecklingen där var mer osäker än i USA. Ränteuppgången var dock mindre i t.ex. Tyskland än i USA. Uppgången avstannade också tidigare i Europa. Bundesbank genomförde under början av året ett antal räntesänkningar som innebar att dess viktigaste styrränta, repo-räntan, sänktes med omkring 0,5 procentenheter.

DIAGRAM 3.1
Ränteutvecklingen för 10-åriga statsobligationer i några länder.



Anm. Dagsobservationer, sista observationen avser 4 sept 1996.

Källor: Ecowin och Finansdepartementet.

Skillnaden i obligationsräntor mellan EU-länderna har minskat. Som exempel kan nämnas att räntedifferensen för spanska och italienska 10-års statsobligationer gentemot tyska minskade med 1 till 1,5 procentenheter under våren. Sjunkande räntor i högränteländerna innebar att obligationsräntan sammanvägt för samtliga EU:s medlemsstater i slutet av augusti är tillbaka på nära nog samma nivå som rådde strax efter årsskiftet. Under våren sjönk också de korta marknadsräntorna allmänt i EU, till stor del som följd av Bundesbanks styrräntesänkningar samt låga inflationsförväntningar.

I slutet av augusti sänkte Bundesbank återigen repo-räntan med 0,3 procentenheter. Förväntningarna om ytterligare räntesänkningar under hösten är små. De tyska obligationsräntorna kan förväntas stiga under hösten, inte minst på grund av en tendens till uppgång i omvärlden. Under 1997 förväntas också en starkare konjunkturutveckling bidra till högre såväl korta marknadsräntor som obligationsräntor i Tyskland.

Dollarns appreciering mot D-marken och yenen som inleddes under sommaren förra året har avstannat under 1996. Dollarn har därmed nått en växelkurs som av många bedömare anses vara bättre motiverad utifrån grundläggande ekonomiska variabler. Inom det europeiska valutasamarbetet ERM har valutornas spridning inom det tillåtna fluktuationsbandet på +/- 15 procent minskat. Särskilt har valutor som pesetan, escudon och det irländska pundet närmast sig respektive centralkurser. Francen har dock tidvis försvagats på grund av spekulationer kring Frankrikes möjligheter att uppfylla konvergenskriterierna inför den ekonomiska och monetära unionens tredje etapp. Detta har dock inte inneburit att francen kommit nära den nedre bandgränsen.

De svenska obligationsräntorna har i huvudsak följt samma mönster som i övriga europeiska länder. En viss osäkerhet inför regeringsombildningen bidrog tillsammans med ränteuppgången i USA till att de svenska obligationsräntorna steg under vårvintern. Sedan den tillfälliga uppgången avstannat har de svenska obligationsräntorna trendmässigt fallit. Under året har också skillnaden i räntan mellan svenska och tyska 10-åriga statsobligationer sjunkit ned emot som lägst 1,7 pro-

DIAGRAM 3.2
Ränteutvecklingen i Sverige, 1992-96.



Anm. Dagsobservationer, sista observationen avser 4 sept 1996.

Källor: Ecowin och Finansdepartementet.

centenheter. Även om minskningen av räntedifferensen i år inte är lika kraftig som under 1995 visar den att såväl saneringen av statsfinanserna som prisstabilitetspolitiken vinner fortsatt förtroende. De mindre räntedifferenserna mellan obligationsräntorna i de europeiska länderna avspeglar också den ökande ekonomiska konvergensen inför den ekonomiska och monetära unionens tredje etapp. Även om obligationsräntornas utveckling under året kan betecknas som fördelaktig innebär den låga inflation att den svenska realräntan är fortsatt hög. Räntan på de av Riksgäldskontoret emitterade 20-åriga realränteobligationerna har under våren varit 4,5-5 procent.

Allt eftersom de offentliga finanserna förbättras och inflationen utvecklas i linje med inflationsmålet, kan en ytterligare minskning av räntedifferensen mellan svenska och tyska obligationsräntor förväntas under 1996. Detta kan bidra till ytterligare något lägre långa räntor i Sverige under 1996. Räntemarginalen kan förväntas fortsätta att minska under 1997, vilket bör kunna leda till små förändringar av de svenska obligationsräntorna även om en uppgång väntas ske i omvärlden.

Den svenska kronans kurs har under året fortsatt att närma sig en nivå som av många anses vara långsiktig hållbar och förenlig med Riksbankens inflationsmål. Sverige har under åren med bytesbalanunderskott byggt upp en utlandsskuld som uppgår till omkring 40 procent av BNP. Detta är större än i många andra länder. Genomsnittet för EU-länderna (exkl. Nederländerna, Irland och Grekland) är något under 10 procent. Ett överskott i bytesbalansen under de kommande åren gör det möjligt att minska den svenska utlandsskulden.

Under slutet av förra året signalerade Riksbanken möjligheten till lägre styrräntor i Sverige givet att kronkursen stabiliserades. I januari genomfördes den första sänkningen av Riksbankens viktigaste styrränta reporäntan. Sänkningen motiverades bland annat med att den svagare konjunkturen skapat förutsättningar för en lägre prisökningstakt och med att kronan apprecierat. Därefter har såväl reporäntan som styrräntekorridorerna golv, inlåningsräntansräntan, och tak, utlåningsräntan, sänkts i jämn takt under året. Under en period

från januari till och med augusti har därmed reporäntan sänkts från 8,91 procent till 5,25 procent. Vid sänkningen av styrräntekorridoren i augusti menade Riksbanken att det finns goda förutsättningar för att inflationen skall utvecklas i linje med inflationsmålet under de närmaste två åren, även om förutsättningarna för penningpolitiken framöver måste analyseras i ljuset av inkommande information. Enligt uttalanden från riksbankschefen kan det finnas ett visst utrymme för fortsatta sänkningar av reporäntan under hösten. Räntorna på den svenska penning- och obligationsmarknaden i augusti tyder på marknadsförväntningar om att reporäntan kommer att sänkas till en nivå kring 5 procent under hösten.

Kurserna på Stockholms fondbörs har stigit med ca 13 procent under 1996 fram till och med augusti. Stockholmsbörsen har därmed utvecklats i linje med många andra börser i Europa. New York-börsen har stigit med ca. 9 procent under samma period. Det utländska intresset för svenska aktier kvarstår. Under det första halvåret nettoköpte utländska investerare svenska aktier för 16 miljarder kronor. Andelen utländskt ägande på Stockholms fondbörs uppgick vid halvårsskiftet till ca. 32 procent.

4 Utrikeshandeln

Sveriges varuexport ökade med hela 11 procent förra året. Drivkraften i exportutvecklingen var den fortsatta gynnsamma konkurrenskraften samt en relativt stark internationell tillväxt. Mot slutet av 1995 mattades den internationella konjunkturen och expansionen avtog. Under 1996 bedöms apprecieringen av kronan leda till en betydande relativprishöjning på svenska exportprodukter. Därigenom beräknas svensk exportindustri tappa marknadsandelar från och med hösten 1996. En starkare internationell konjunktur nästa år innebär ändå att exporten utvecklas i nästan oförändrad takt under 1997. Sammantaget beräknas varuexporten växa med 7 procent 1996 och med knappt 6 procent 1997.

Efter de två senaste årens kraftiga uppgång väntas varuimporten dämpas i år. Detta beror på ett kraftigt lageromslag som medför en svag inhemsk efterfrågan. Under 1997 är lageravvecklingen till stora delar genomförd vilket tillsammans med en ökad aktivitet i ekonomin driver upp importen. Importen av varor beräknas stiga med knappt 2 procent innevarande år och med 5 procent under 1997.

Tillväxttakten inom OECD-området dämpades mot slutet av 1995 medan utvecklingen i övriga världen var fortsatt stark. Marknadstillväxten för svenska varor var svag också första halvåret 1996, även om den relativt snabba tillväxten i USA och Japan delvis motverkade efterfrågebortfallet i Västeuropa. Tillväxten i Västeuropa förutses dock öka successivt från och med andra halvåret när lagercykeln negativa bidrag faller bort,

DIAGRAM 3.3
Kronans kurs, TCW-index, 1995-96.



Anm. Dagsobservationer, sista observationen avser 4 sep 1996.

Källor: Ecwin och Finansdepartementet.